

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ЕКОНОМІСТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РІВНЯ ОСВІТИ

5. Коломиец Б.К. *Образовательные стандарты и программы: инвариантные аспекты* / Б.К. Коломиец. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. – 144 с.
6. Поташиник М. Понятие “Качество образования” / М. Поташиник, А. Моисеев // *Народное образование*. – 1999. – № 7. – С. 167–170.
7. Сахарчук Е.И. *Управление качеством подготовки специалистов сферы образования* / Е.И. Сахарчук. – Волгоград: Перемена, 2002. – 136 с.
8. Селезнева Н.А. *Размышления о качестве образования: международный аспект* / Н.А. Селезнева // *Высшее образование сегодня*. – 2004. – № 4. – С. 35–44.
9. *Философский словарь* / Под ред. И.Т. Фролова. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1980. – С. 150.
10. Фролов Ю.В. *Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалистов* / Ю.В. Фролов, Д.А. Махотин // *Высшее образование сегодня*. – 2004. – № 8. – С. 34–41.
11. Шадриков В.Д. *Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход* / В.Д. Шадриков // *Высшее образование сегодня*. – 2004. – № 8. – С. 26–31.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2011

УДК 373.3:33 (075.3)

Володимир Кулішов, кандидат економічних наук, професор

кафедри міжнародної економіки
Криворізького економічного інституту
ДВНЗ “Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана”,
заслужений працівник освіти України

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ЕКОНОМІСТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РІВНЯ ОСВІТИ

Статтю присвячено проблемі фахової підготовки економістів в сучасних реаліях освіти. Розглянуто та проаналізовано основні принципи, які зумовлюють розвиток системи вищої економічної освіти України, шляхи оптимізації використання знань іноземної мови у вищому економічному навчальному закладі з посиленням професійної спрямованості та підготовки майбутніх економістів.

Ключові слова: вища економічна освіта, професійна діяльність, освітянська компетенція, іноземна мова, професійна спрямованість, професійна підготовка, якість освіти, економічні дисципліни.

Літ. 16.

Постановка проблеми. Підвищення рівня професійної підготовки майбутніх економістів є необхідною умовою успішної реалізації поставлених перед вищою школою навчально-виховних і освітніх завдань. Глибоке розуміння сучасних економічних проблем, уміння орієнтуватися у потоці нових інноваційних технологіях, наукової інформації, творчо мислити, оволодівати методологічною, дослідницькою та інноваційною культурою є важливими критеріями готовності випускників економічних ВНЗ до самостійної професійної діяльності і повинна займати важливе місце у системі фахової підготовки спеціалістів.

Такий підхід має базуватися на інтелектуальному потенціалі як окремої людини, так і всього суспільства. Тому важливо, як наголошує академік В.Г. Кремень, “забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна покоління людей. Також потрібно віднайти раціональні схеми співвідношення між лавиноподібним розвитком знань, високих технологій і людською здібністю їх творчо засвоїти” [5].

У будь-якій діяльності можна досягти бажаних результатів лише за умови дотримання певної системи, а в процесі розв’язання нових, творчих завдань – уміння моделювати необхідні моделі [6].

Аналіз наукових досягнень і публікацій засвідчує, що проблема фахової підготовки економістів, становлення та розвиток економічної освіти достатньо вивчається вітчизняними науковцями, до яких слід віднести роботи: М.В. Вачевський, В.М. Мадзігон, Н.М. Примаченко [3], І.Р. Михасюк, І.М. Бернацький [12], Й.М. Петрович [14], А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін [4], Є.В. Савельєв [16], С.В. Мочерний [13], І.О. Бланк [2], І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін [15], В.В. Мадзігон [11], В.В. Кулішов [7, 8] та інші автори, роботи яких направлені на посилення професійної спрямованості та підготовки майбутніх економістів.

Мета статті. Розкрити питання фахової підготовки економістів в реаліях сьогодення та посилення професійної спрямованості при вивченні економічних дисциплін, оптимізації використання

знань іноземної мови у вищому економічному закладі освіти.

Виклад основного матеріалу. Рівень економічної освіти повинен розглядатися в контексті рівня розвитку економіки країни, відтворення інтелектуальних, продуктивних сил суспільства та створення мотиваційного та інноваційного середовища.

Значним поштовхом в сучасних умовах є створення європейського загальноосвітнього і наукового простору, розробка єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти і науки, де якість вищої освіти є основою формування цього простору. Ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального і економічного значення, як нині. Висунення на перший план цієї проблеми зумовлене об'єктивними чинниками, на які потрібно дати відповідь:

- кого, як і до якої діяльності ми хочемо підготувати;
- які економічні знання мають бути базовими;
- як готувати фахівців у галузі економічної діяльності різних рівнів [1].

Реформування системи вищої економічної освіти за європейським зразком зумовлює конкретні зміни і у вивченні економічних дисциплін (наприклад, мікро-, макроекономіка, міжнародна економіка) на всіх рівнях: програми, змісту, форм і технологій навчання, організації контролю навчання. Кінцевим результатом економічної освіти є здатність здійснювати систему функцій в процесі майбутньої діяльності. Готовність і спроможність майбутнього фахівця до такої діяльності визначається системою компетенцій, що включає не тільки традиційно визначені у стандартах освіти знання, уміння та навички, але і формування ціннісно-мотиваційних ставлень та проектувань на їх основі особистісно та суспільно-значимої діяльності [10].

У контексті нашої роботи найбільш прийнятним є таке визначення готовності студентів не тільки вивчати фахові економічні дисципліни, але і залучати їх до проведення економічних досліджень – це інтегральне особистісне утворення, яке включає стійке прагнення до творчого наукового пошуку у сфері економіки, наявність спеціальних економічних знань і вмінь, а також комплексу індивідуально-психологічних і характерологічних особливостей, які забезпечують високу ефективність професійного функціонування.

Реалізація наукового потенціалу визначається для кожного студента конкретним об'ємом та рівнем розвитку його знань і вмінь і може виявлятися на різних рівнях готовності.

Розвиток і оволодіння дослідницькими вміннями, на нашу думку, проходить через основні стадії в творчому становленні майбутнього економіста: професійна адаптація, критичне оволодіння досвідом, пошук, наукові дослідження.

Розуміючи дослідницькі вміння як іманентну характеристику творчої діяльності взагалі, вважаємо, завданням вищої школи є досягнення всіма студентами вищого її рівня, можливість самореалізації кожного з них на адекватному особистому рівні, бажання працювати самостійно, потреба в досягненнях, а також наявність сильної схильності до абстрактного теоретизування, створення різних теорій, захоплення філософськими побудовами, науковими проектами.

Тому, якими б не були методи виховання майбутнього економіста, вони не досягнуть бажаної мети без власної активності особистості студента, спрямованої на самозмінення і самозростання.

Практикування поняття самореалізації, як прояву творчої активності особистості у системі соціальних установок припускає сукупність взаємопов'язаних, але неперіодичних один з одним когнітивного, емоційного і поведінкового компонентів. Відмічаючи їх спільність, слід вказати, що для кожного студента вони індивідуальні й специфічні і визначаються ієрархічною системою її внутрішніх потреб. Слід наголосити, що сучасний період розвитку суспільства, орієнтація на усвідомлення власного іміджу веде до корінних змін в усіх сферах життєдіяльності людей, у тому числі й системі економічної освіти. Мова в нашому випадку йде про необхідність реалізації особистісно орієнтованого підходу до організації науково-дослідного процесу у вищій школі, одного із можливих варіантів її вдосконалення.

Особистісний підхід в освітянському просторі припускає гуманістично орієнтоване навчання, де головною ниткою проходить ідея прагнення особистості до реалізації власних можливостей, потреби в їх розвитку. При цьому провідними в процесі самореалізації особистості є внутрішні мотиви. Як ступінь внутрішнього сприймання особистістю визначеного виду діяльності, яка здійснюється посередництвом реалізації її творчих резервів, вона може проявлятися на декількох рівнях, основними з яких є:

- несприймання діяльності або виконання її за зразком;
- прагнення вдосконалити окремі елементи диференціації;
- прагнення вдосконалити виконувану роботу в цілому, тобто виконати її з високою творчою активністю.

Проблема мотиваційної готовності до дослідницької діяльності залишається однією з головних у підготовці економіста. Отже, дослідницькі вміння студента можуть реалізуватися тільки в діяльності, рівень якої залежить від того, наскільки виконувана діяльність особистісно значуща для нього.

Не остання роль у механізмі прояву своїх можливостей відводиться наявності здібності до перетворювальної діяльності, критеріями яких можуть виступати: творчі задатки, знання, уміння й навички; наявність потреб у дослідницькій діяльності, що проявляється в мотивах, спонуканнях, інтересах; діяльність за ступенем самостійності, інтенсивності, продуктивності, організаційності.

Дійсно, можна володіти необхідними здібностями, перетворювальними знаннями й уміннями, але ніколи ними не користуватись із-за відсутності бажання і потреби в цьому. Професійний потенціал реалізується залежно від характеру діяльності суб'єкта, його цільових установок, а також впливу комплексу факторів і ступеню розвиненості його вдосконалюючих можливостей.

Доцільно, на наш погляд, усі мотиви навчання поділити на зовнішні, які лежать поза дослідницькою діяльністю (оцінка, осмислення обов'язку, бажання уникати неприємностей) і внутрішні мотиви, виникаючі в процесі дослідницької діяльності (задоволення від процесу розв'язання, інтерес до змісту предмета, потяг долати труднощі, престиж). Крім того, ми керуємося й тим, що в умовах особистісно орієнтованої освіти особливої ваги набуває процес формування особистості самого студента як майбутнього професіонала, на відміну від раніш домінуючого соціального замовлення – “моделі майбутнього спеціаліста” з обов'язковими для всіх нормативними знаннями, вміннями і навичками. Інтерес тут являють внутрішні переживання, цілі, інтереси, потреби студента, які служать збудниками до наукової роботи як однієї з умов професійного становлення, де дослідницька діяльність є засобом самореалізації і саморозвитку майбутнього економіста.

За результатами визначення домінуючих мотивів участі у виконанні студентами економічного ВНЗ науково-дослідної діяльності був складений перелік зовнішніх і внутрішніх мотивів, які найчастіше зустрічаються з наступним їх ранжуванням за ступенем важливості.

Аналіз підготовки студентів показали, що зовнішні мотиви, як правило переважають на 1 – 2-х курсах навчання, які пов'язані з необхідністю

написання курсової роботи з політичної економіки, економіки підприємств, за відсутності певних практичних економічних знань при вивченні відповідних економічних дисциплін, студенти у своїй більшості не володіють знаннями пошуку й обробки інформації, не орієнтуються в структурі та змісті наукових робіт. На 3 – 5-х курсах навчання домінують внутрішні мотиви.

Внутрішні мотиви визначають особистісне, емоційне переживання пізнавальної потреби студентів. Вони перш за все лежать в основі пізнавального інтересу особистості, який, базується на отриманих знаннях економічних дисциплін майбутньої професійної діяльності. Про це свідчить і високий рівень написання курсових робіт студентами 3 – 4-х курсів бакалаврського циклу навчання. У студентів магістерського курсу йде активне засвоєння дослідницьких умінь, ознайомлення із серйозними економічними проблемами в Україні та світі, потяг до самостійної творчої діяльності, написанням наукових тез, статей, участь у наукових конференціях та захист магістерської роботи, в якій відображаються отримані наукові навички майбутнього економіста.

Зі сказаного логічно витікає, що знання методології та методики наукового дослідження, іншими словами, оволодіння дослідницькими знаннями, треба вважати одним з необхідних компонентів та критеріїв якості професійних знань студента у його майбутній діяльності.

У структурі формування професіонала одним з провідних критеріїв є знання, до того ж не тільки про економіку як навчальний предмет, але й знання про неї як науку. “Знання” в дидактиці розглядається в двох основних аспектах: як те, що повинен засвоїти студент (а саме, зміст навчання, яке становить спеціальне, перевірене суспільною практикою відображення дійсності) і знання, як таке, що вже засвоєно і прийнято особистістю, застосовано у практичній діяльності.

Характерною особливістю діяльності студентів є цілеспрямоване оволодіння знаннями про структуру і зміст економічної діяльності суб'єктів господарювання, що є однією з важливіших сторін підготовки студента. Разом з тим в умовах постійних змін та перетворень, що відбуваються в сфері економіки та економічної освіти, увагу треба приділити не тільки об'єму, енциклопедичності знань у галузі економіки, а й формуванню методології їх здобуття, знань про закономірність функціонування самої економічної науки.

Гуманістично орієнтована освіта бачиться

саме у привласненні умінь пошуку, потреби в перетворенні реальної економічної дійсності. При цьому ступінь професійної незадоволеності значною мірою залежить від рівня дослідницьких знань студента, пошуку істини, оволодіння новими знаннями.

Отже, слід констатувати, що дослідницькі вміння можуть слугувати ще одним із складових компонентів підготовки фахового та творчого економіста.

Відомо, що навчання є специфічним видом діяльності, спрямованим на засвоєння системних знань, оволодіння узагальненими способами дій їхнього застосування. Науково-дослідницька праця є діяльністю творчою, самостійною, тобто вищою формою навчальної діяльності, оскільки вона організується самим студентом, в силу його пізнавальних мотивів і особистісних якостей.

Таким чином, аналіз відповідної літератури і досвід викладання економічних дисциплін у вищій школі показують, що формування готовності до наукових досліджень – складний багатоаспектний процес, що залежить від комплексу чинників і супутніх обставин. Визначення їх рівня доцільно здійснювати за визначеними нами критеріями:

- оволодіння дослідницькими знаннями;
- сформованість дослідницьких умінь;
- наявність пізнавального інтересу;
- творча активність;
- продуктивність наукового дослідження.

Посилення професійної спрямованості майбутніх економістів необхідно пов'язувати також із більш глибоким вивченням іноземних мов, як обов'язкової умови для здійснення його цілеспрямованої інтеграції, бо потреби в залученні знань, умінь та навичок цієї мови виникають у студентів лише у професійній проблемній ситуації [9].

Тому одним із найголовніших завдань у розв'язанні проблем удосконалення професійної підготовки студентів економічних ВНЗ є те, щоб у системі визначити та науково обґрунтувати оптимальне співвідношення між двома діалектично пов'язаними процесами пізнання: процесом диференційованого засвоєння знань, умінь та навичок з окремих дисциплін професійного циклу й процесом керованої інтеграції знань, які засвоюються студентами, і вміннями на основі попередньо встановленої системи професійно значущих зв'язків іноземної мови з фаховими дисциплінами.

Так, навчання іноземних мов у Криворізькому економічному інституті студентів фаху “Міжнародна економіка” здійснюється в межах чотирьох навчальних курсів: “Основна іноземна

мова професійного спрямування”, “Ділова іноземна мова”, “Друга іноземна мова професійного спрямування”, “Фахова іноземна мова”, і вивчають їх протягом п'яти років навчання і складають три іспити на денному відділенні, а також державний іспит з курсу “Ділова іноземна мова”.

Щодо студентів інших економічних напрямів, то вони згідно з навчальною програмою вивчають обов'язковий курс іноземної мови: “Іноземна мова професійного спрямування”, і за вибірковою програмою “Поглиблений курс з іноземної мови”. Крім того, при вступі до магістратури бакалаври складають вступні іспити з іноземної мови, що свідчить про щільні зв'язки іноземної мови з професійно орієнтованими дисциплінами, набуття певних знань і в кінцевому результаті формують у майбутнього фахівця цілісну систему знань.

На кафедрі міжнародної економіки викладачі фахових дисциплін також вільно володіють двома іноземними мовами, і їх навички і знання необхідно використати для міжпредметних зв'язків.

На наш погляд, необхідно об'єднати здобуті знання та навички викладачів та студентів і впроваджувати їх при викладанні та вивченні окремих економічних дисциплін, написанні курсової роботи з дисципліни “Міжнародна економіка”, інших фахових дисциплін іноземною мовою при навчанні на бакалаврському курсі, що відповідатиме ефективному засвоєнню отриманих теоретичних знань, активізації навичок у професійній діяльності, вмінням студентами узагальнювати і систематизувати здобуті знання.

Магістерський цикл навчання проводиться на останньому році навчання, коли студенти маючи достатній багаж попередніх знань, здатні порівняти, абстрагувати, аналізувати, систематизувати і розглядати їх через призму світового рівня, і завершувати даний рівень навчання написанням магістерської дипломної роботи іноземною мовою.

Зрозуміло, що цей підхід повинен бути поетапним, в міру набуття певного досвіду при написанні таких робіт. Разом з тим він потребуватиме поглиблених творчих зусиль до засвоєння отриманих та пошуку нових знань.

Висновок. Підсумовуючи сказане наголосимо, що оволодіння новими інноваційними технологіями, дослідницькими навичками, вивчення і використання іноземної мови в теорії і практиці фахового спрямування є необхідною складовою підготовки майбутніх економістів,

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГОТЕЛЬНО-КУРОРТНОЇ СПРАВИ В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ

якості їхньої освіти, підвищення попиту та їх конкурентоспроможності, критерієм суспільного прогресу в сучасних реаліях.

1. Аксьонова О.В. *Методика викладання економічних дисциплін: навчальний посібник*. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 56.

2. Бланк И.А. *Управление финансовой безопасностью предприятия: Учебник*. – К.: “Эльга, Ника-Центр”, 2004. – 616 с.

3. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Н.М. Примаченко. *Основи економіки: навчальний посібник*. – К.: “Педагогічна думка”, 2007. – 612 с.

4. Гальчинський А.С., Ещенко П.С., Палкін Ю.І. *Основи економічних знань: навчальний посібник*. Вид. 2-ге, доп. – К.: “Вища школа”, 2006. – 544 с.

5. Кремень В.Г. *Філософія освіти ХХІ століття // Освіта України*. – 2002. – 28 грудня.

6. Кузьмінський А.І. *Педагогіка вищої школи: навчальний посібник*. – К.: “Знання”. – 2005. – С. 389.

7. Кулішов В.В. *Основи економічної теорії. Підручник для студентів вищих закладів освіти*. – Львів: “Магнолія 2006”, 2007. – 516 с.

8. Кулішов В.В. *Фахова комунікативна компетенція як складова професійної компетентності майбутніх економістів. Зб. наук. праць. Кривий Ріг: ДПУ. – 2011. – № 32. – С. 115 – 121.*

9. Кулішов В.В. *Підготовка майбутніх економістів європейського рівня. Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2010. – №4. – С. 118 – 119.*

10. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи/ Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. – С. 112.*

11. Мадзігон В.В. *Історія розвитку підприємництва як соціально-економічного явища // Молодь і ринок. – 2010. – № 7 – 8 (66 – 67). – С. 33 – 38.*

12. Михасюк І.Р., Бернацький І.М. *Українське підприємництво в умовах глобалізації. – Львів: видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 56 с.*

13. Мочерний С.В. *Основи економічної теорії. Підручник – Тернопіль: “Тарнекс”, 1993. – 686 с.*

14. Петрович Й.М., Кім А.Ф., Кулішов В.В. та ін. *Економіка підприємства. Підручник./За заг. ред. Й.М. Петровича, 2-ге вид., стереотипне. – Львів: “Магнолія 2006”, 2006. – 680 с.*

15. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І. *Методика і методологія економічного аналізу: навчальний посібник. – К.: “Центр учбової літератури”, 2008. – 430 с.*

16. Савельєв Е.В. *Міжнародна економіка. Підручник для студентів вищих закладів освіти. – К.: “Знання”, 2008. – 622 с.*

Стаття надійшла до редакції 06.04.2011

УДК 378.047:640.41

Андрій Віндюк, кандидат наук з фізичного виховання та спорту

завідувач кафедри туризму та готельного господарства
Класичного приватного університету

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГОТЕЛЬНО-КУРОРТНОЇ СПРАВИ В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ

У статті представлені основні напрями модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців з готельно-курортної справи. Розкрита мета модернізації освіти, подана класифікація інновацій в готельній індустрії.

Ключові слова: модернізація, інновація, професійна підготовка, готельно-курортна справа, напрям.

Рис. 2. Літ. 8.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в нашій країні й у світі загалом потребують модернізації освіти. Суспільству, яке розвивається, потрібні сучасно освічені люди. Модернізація освіти має привести до досягнення нової якості освіти, що визначається, насамперед, її відповідністю актуальним і перспективним запитам сучасного життя країни. Модернізація освіти є імперативом освітньої політики держави на сучасному етапі, її головним стратегічним напрямком.

На теперішній час кожний 15-й працівник у світі працює в індустрії гостинності. На частку туризму приходиться близько 6% світового валового

національного продукту, 11% світових споживчих витрат. Число туристичних поїздок у світі наближається до 600 млн [7, 3]. Динаміка соціально-економічних процесів розвитку готельної індустрії радикально актуалізують проблему професійної підготовки кваліфікованих фахівців готельно-курортної справи, котрі здатні до активної життєдіяльності в умовах, які постійно змінюються. Індустрія туризму займає важливе місце в економіці багатьох країн.

Мета статті. Дати характеристику основним напрямкам модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців з готельно-курортної справи в умовах ступеневої освіти

Роботу виконано відповідно до теми науково-